

YOSHLAR OVOZI

Молодежь
Узбекистана

WWW.YOSHLAROVOZI.UZ

YOSHLAROVOZI@MAIL.RU

@YOSHLAROVOZI

@YOSHLAROVOZI

IJTIMOIY-SIYOSIY, IQTISODIY, ADABIY-BADIIY GAZETA

TAQIQIlar bilan natijaga erishib bo'lmaydi. PAND-NASIHAT ham o'zini doim oqlayvermaydi. Demak, namuna bo'lishimiz, yoshlarga TO'G'RI YO'L qaysi-yu EGRI YO'Ldan ketsa, ne bo'lishini o'zлari anglab olishiga imkon yaratish kerak.

Bunda yagona najot MA'RIFATni – KITOBNi targ'ib etishdadir.

► 2

AVVALGILARGA

О'XSHAMAS

yoshlar bilan
ishlashda yangi
davr

Ko'pincha yoshlar muammolari haqida gap ketganda faqat ishsizlikni tushunamiz. Bu bir hisobdan to'g'ri, lekin muammolar shundangina ibrat emas.

► 3

СТОП, КОВИД!

или Инъекция надежды

Самая
обсуждаемая
новость
апрельских
дней – начало
массовой
вакцинации
против
COVID-19.

SOYA

QANDLI DIABET VA ORTIQCHA

VAZNDAN XALOS QILADI

SOYAni qayta ishslash natijasida hech qanday chiqindi yuzaga kelmaydi va uning har bir kilogramidan 150-200 MING SO'M sof foydalish mumkin.

► 9

MA'NAVIY YUKSALISH BAHORI

Bugungi kun yoshlari telefon-u internetsiz hayotini tasavvur qila olmaydi. Bu ular uchun odatiy hayot tarzi. Ammo nari borsa, 10-15 yil avval aqlini tanigan avlod bir lazha ortga qayrilib, hayotimizni tahlil etsa, kechagi kunitim bilan bugumizning naqadar katta farqi borligini aniq his etadi. Ha, dunyo so'nggi o'n yillarda misli ko'rilmagan darajada o'zgardi — globallashdi.

Insonlarni bir maydonda jamlagan internet ularning tillarini, qadriyat va madaniyatini umumlashtirib, aksar hollarda ularni yemirib, yo'q qilib yubormoqda. Globallashuv UMUMINSONIY QADRIYATLARINI yo'qqa chiqarib, qiyofasiz kimsalar safini kengaytirmoqda. Bunday vaziyatda har bir xalq o'zligini saqlab qolishi, yoshlari ma'naviyatlari va ma'rifati qilib ulg'aytirishi har doimgidan ham dolzarb masala!

Albatta, taqiqlar bilan natijaga erishib bo'lmaydi. Pand-nasihat ham o'zini doim oqlayvermaydi. Demak, namuna bo'lismiz, yoshlarga to'g'iyo'q qaysi-yu egri yo'dan ketsa, ne bo'lishi ni o'zlar anglab olishiga imkon yaratishimiz kerak. Bunda yagona najot yo'lli MARIFATNI — KITOBNI targ'ib etishdir. Shu ma'noda mamlakatimizda kitobxonlikka katta e'tibor berilayotgan kishini quvontiradi.

Darhaqiqat, keyingi yillarda yurtimizda kitobxonlik madaniyatini oshirish borasida ko'plab loyihalar amalga oshirilib, bu masala davlat siyosati dara-jasiga ko'tarildi. Bu o'z o'nida, mutolaa madaniyatini yanada yuksaltish, yoshlarning ilmga o'qiziqishini oshirishga xizmat qilmoqda.

2020-yil 14-dekabrda hukumatning "2020 – 2025-yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantrish va qo'llab-quvvatlash milliy dasturini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori qabul qilingan edi. Unga ko'ra, 2021-yilden boshlab har yili aprel oyining birinchi haftasi "Kitobxonlik haftaligi" etib belgilandi. Kuni-kecha poytaxtimizdagi Yoshlar ijod saroyida "Kitobxonlik haftaligi", boshlandi. Yoshlar saroyining hovlida yoshlarni bahori gullar va qator terilgan kitoblar qarshi oldi. Ma'rifat maydoniga aylan-

gan bu joyda yigit-qizlar o'zlarini qiziqitirgan kitoblarini kulay narxlarda sotib olish imkonini borligidan quvonib, ustozlari boschiligidagi ko'zga ko'ringan ziyoiliarimiz safini to'ldirdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va omma-viy kommunikatsiyalar agentligi, Yozuvchilar uyushmasi, Yoshlar ishlari agentligi, Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi, Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi va boshqa tashkilotlar hamkorligida tashkil etilgan haftalik kitobsevar xalqimizning chinakam bayramiga aylanib ketdi.

Yurtimiz bo'ylab keng quloch yozgan haftalikning ochilish marosimida Axborot va omma-viy kommunikatsiyalar agentligi direktorining o'rnbosari G'ayrat Bozorov, Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi rahbari Minhojjiddin Hojimatov, Yoshlar ishlari agentligi direktori o'rnbosari Dilnoza Kattaxonova, Yozuvchilar uyushmasi raisi o'rnbosari G'ayrat Majid va bir qator ziyorolar so'z olib, mutolaaning ahamiyati, bu borada olib borilayotgan ishlari haqida xo'taldi.

— Ilm-fan rivojiga hissa qo'shayotgan hurmatli ustozlarimiz sal'y-harakat bilan bugun O'zbekistonda yosh avlod mutolaa bilan mashq'ul, — deydi YOshlar ishlari agentligi direktori o'rnbosari Dilnoza

Kattaxonova. — Bu yil "Yosh kitobxon" tanlovida 300 ming nafr yoshlar o'z bilimini sinash uchun ishtirot etdi. Ishonchim komilki, ular 3 million tengdoshini bemaol otidan ergashtira oladi. Darhaqiqat, yosh kitobxonlarimiz kun sayin katta kuchga aylanib boryapti. Negaki, ular kitob o'qydi, teran fikr yurita oladi, yon-atrofdagi voqeylekni tahlil qiladi va o'zining shaxsiy fikri, qarashlariga ega. Ayan shu yoshlar mamlakatimiz rivojiga munosib hissa qo'sha oladi.

Kitobxonlik bayrami yurtimiz bo'ylab keng quloch yoydi. Jumladan, Farg'on va viloyati nomidagi Ahmad Farg'on nomidagi viloyat axborot-kutubxona markazida "Kitobxonlik haftaligi"-ga start berildi. "Farg'ona tajribasi" sifatida viloyatning har bir mahallasida elektron kutubxona hamda "Ziyo" kitob maskanlari barpo etilayotgani ma'lum qilindi. "Kitobxonlik haftaligi" davomida yoshlarda kitobga qiziqishni uyg'otishga qaratilgan mashq'ulotlar o'tkaziladi. Vodi viloyatlar yoshlari o'tasida kitobxonlik tanlovi, kutubxonachilar uchun mahorat saboqlari, noshirlik salohiyati namoyishi va boshqa turli sohaviy tadbirlar, ma'naviy-ma'rifiy uchrashuvlar tashkil etiladi. Yana bir muhim jihat, viloyatdagi har bir korxonava tashkilot rabbari haftalik doirasida o'zi o'qigan maktabga kitob sovg'a qilish aksiyasi ham o'tkaziladi.

— Ilm-fan rivojiga hissa qo'shayotgan hurmatli ustozlarimiz sal'y-harakat bilan bugun O'zbekistonda yosh avlod mutolaa bilan mashq'ul, — deydi YOshlar ishlari agentligi direktori o'rnbosari Dilnoza

lar, buyuk ajdodimizning boy merosi haqida fikr almashildi. Navoiy ijodidan namunalar o'qib bergan yoshlarga tashkilotchilar tomonidan esdalik sovg'alar — kitoblar jamlanmasi taqdirm etildi.

Tadbir doirasida "Yosh kitobxon" tanloving 10-14 yosh toifasi bo'yicha respublika bosqichi g'oliblarini taqdirlash marosimi ham bo'lib o'tdi. Hakamlar hay'ati tomonidan eng bilimlijar orasidan tanlab olingen farg'onaliy yosh kitobxon Muhammadfozil Ismoilov 1-o'ringa, qoraqalpog'istonlik Aynur Alimjanova 2-o'ringa va xorazmlik Javohir Karimov 3-o'ringa munosib ko'rildi.

— Tanlovdan juda ko'p do'stlar ottirdim. Kamchiliklarmi o'ganib, bilimlarimni mustahkamlab oldim, — deydi Muhammedfozil Ismoilov. — Buning uchun O'zbekiston tumani 50-umumta'lim maktabidagi ustozlarimga, ota-onamga rahmat aytaman. Maqsadim faqat bitta mashina emas, kelajakda fan olimpiyadalarida g'olib bo'lib Harvard universitetining talabasi bo'lmoqchiman. Ota-onam va ustozlarim o'rgatgandek, bugun oldimga katta maqsadlarni qo'yib, shunga yarasha harakat qilsam, ertaga, albatta, xalqimiza kerakli shaxs bo'lib yetishaman.

Tadbirda e'tirof etilganidan bu yilgi bahor ma'naviy yuksalish, yangilanish bahori sifatida mamlakatimiz tarixida alohida o'rinn egallaydi. Zero, haftalik doirasida bir qator ma'rifiy tadbirdarni o'tkazish ko'zda tutilgan. Jumladan, davlatimiz rahbarining tashabbusi bilan so'z san'ati fidoyilar Abdulha Oripov, O'tkir Hoshimov, atoqli san'atkor Botir Zokirov tavallud sanalari keng nishonlanmoqda. Shuningdek, 10-aprelga qadar davom etadigan haftalikda taqdimot, muloqot, uchrashuv, davra suhbatlari, mahallalarga maxsus bibliobuslar vositasida kitob taqdim etish tadbirdari va boshqa ko'plab qiziqarli loyihalar o'tkaziladi. Bu yoshlarning kelgusi taqdirini belgilab beruvchi va vatan taraqqiyoti uchun xizmat qiladigan avlod tarbiyasida muhim ahamiyat kasp etishi shubhasiz.

Ravshan NURIDDIN

O'QUVCHILARGA 50 TA VELOSIPED TOPSHIRILDI

Adog'i ko'rinas kenglikda siyrak joylashgan uylar oralab o'tgan jin ko'chalaridan qishning sovug'ida yoki jazirama issiqda bir necha chaqirim nari tursin, besh qadam tashlash ham kishiga malol keladi. Qoraqalpog'istonlik bir guruhi yoshlar shunday qiyinchiliklarga dosh berib, necha yillardan beri 5-6 kilometr yo'lni piyoda bosib o'tib, ta'lrim olishga boradi. Bir kunda qariyb 20 kilometr masofa bosadigan bu yoshlarning asosiy quvvati yo'iga sarf bo'ladi.

Amudaryo tumani da 2021-yil davomida yoshlar bilan ishlashtirish yangicha tizimini joriy etish bo'yicha dashtur ishlab chiqilgani shu yoshlarning hayotida o'zgarish yasadi. Ya'ni yoshlarni ijtimoiy himoya qilish va qo'llab-quvvatlash maqsadida tumanining chekka hududlarida joylashgan ta'lim muassasalaridagi ijtimoiy himoyaga muhtoj, kam ta'minlangan oilalar far-

zandları, maktabga uzoq masofadan qatnayotgan o'quvchi-yoshlar ro'yxati shakkantirildi. Ma'lum bo'lismicha, tumandağı 85 ta umumiyo'rtta'lim maktabining 1-11-sinf o'quvchilaridan

50 nafari uzoq masofadan maktabga qatnar ekan. Kuni kecha tuman hokimligi binosida o'tkazilgan tadbirda shu 50 o'quvchiga 50 ta velosiped topshirildi. Ta'lim-tarbiya olish uchun bosib o'tiladigan yo'lning yaqinlashuvi har qanday kishini quvontiradi.

Tadbirda velosipedlariga ega bo'lgan o'quvchi-yoshlar so'zga chiqib, davlatimiz tomonidan

yaratilgan barcha imkoniyatlardan unumli foydalaniib, buyuk kelajak yaratishga qodir insonlar bo'lib yetishish uchun bor kuch-g'ayratiga bilan intilishlarini aytilib o'tdi.

Muxbirimiz

YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI — AMALDA

AVVALGILARGA 0'XSHAMAS

yoshlar bilan ishlashda yangi davr

Yaqinda yoshlar bilan ishlash bo'yicha yangi tajribaga asos solingani ko'plarga yaxshi ma'lum. Bu tizim ishsiz yoshlarni ishli qilish, ular bandligini ta'minlashda katta dasturilamal bo'lib xizmat qilmoqda.

Ayniqsa, 2021-yil 11-mart kuni imzolangan "Yoshlar ni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi hukumat qarori katta o'zgarishlarning huquqiy asosi bo'lib xizmat qila boshladi.

MUHIM DASTURILAMAL

Vazirlar Mahkamasining bu qarori bilan tuman va shaharlarda «Yoshlar daftari»ga kiritilgan yoshlarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi tuzildi.

Bunday jamg'arma ehtiyojimiz bor edi. «Yoshlar daftari» shakllantirildi, imkoniyat darajasida ularga ko'mak ko'satilayotgan edi. Biroq bu yetaricha emasdi, — deydi Nurafshon shahri hokimining Yoshlar siyosati, ijtimoiy rivojlantirish va ma'naviy-ma'rifiy ishlarni bo'yicha o'rinosari Nasiba Kulbekova. — Jamg'armaning tashkil etilishi bilan bida natijadorlik yanada o'sadi.

Xo'sh, jamg'arma mablag'lari nimalarga sarf etiladi, degan haqli savol tug'iladi. Mablag'lar «Yoshlar daftari»ga kiritilgan moddiy ahvoli qiyin yigit-qizlarga bazaviy hisoblash miqdorining 4 baravarigacha — 980 000 so'm miqdorida bir martalik moddiy yordam ko'satish, yoshlarni tadbirkorlikka va kasb-hurnaga o'qitish bo'yicha no davlat ta'lil tashkilotlariga sarflangan xarajatlarning 75 foizigacha qismimi qoplashga hamda tadbirkorlik faoliyatini boshlash uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna, mehnat qurollarini xarid qilish uchun BHMning 40 baravarigacha miqdorda subsidiya ajratish kabi maqsadlarga sarflanadi. Shuningdek, mammalakatimizdagi oly ta'lil muassasalarida ta'lil olayotgan «Temir daftari»ga kiritilgan oilar farzandlarining to'lov-kontrakt summasining 50 foizigacha, ammo BHMning 50 baravaridan oshmag'an miqdorda to'lab berish ham nazarda tutilgan.

Ko'pincha yoshlar muammolari haqida gap ketganda faqat ishsizlikni tushunamiz. Bu bir hisobdan to'g'ri, lekin muammolar shundungina iborat emas. Olivay ahvoli og'ir bo'lgan bemon bolalar ham bor. Ularning ayrimlari xorijda davolanib kelishi zarur. Bunday vaziyatda doim ham kerakli mablag' topilavermaydi. Yangi jamg'armaning yana bir yaxshi jihat shundaki, og'ir vaziyatdagi oila farzandlarining mamlakatimiz yoki xorijiy davlatlarda davolanish bilan bog'liq xarajatlarni BHMning 50 baravaridan oshmag'an miqdorda qoplash imkoniyatini beradi. Umuman olganda jamg'arma yoshlarning ehtiyojlarini va xohish-istiklari ni o'rganish natijalari bo'yicha

ularning iste'dodini qo'llab-quvvatlash, ularga amaliy yordam berishga sarflanadi.

YOSHLAR TADBIRKORLIKKA O'QISA...

O'zbekiston Respublikasi Savdo-sanoat palatasi Tadbirkorlikni rivojlantirish agentligi, «Mikrokreditbank» aksiyadorlik tijorat banki, Yoshlar ishlari agentligi va «Yoshlar — kelajagimiz» jamg'armasi bilan birgalikda yoshlarni tadbirkorlikka o'qitish, biznes loyihiilarini ishlab chiqish va kredit olishish ko'maklashish, kredit ajratilgandan so'ng yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish borasida amaliy yordam ko'satilayotgan edi, bugungi kuniga kelib ular 5 nafarni tashkil etmoqda.

Shu kungacha Nurafshon shahrida 33 nafar yosh tadbirkorlikka o'qitildi va ularning 4 nafariga kredit ajratildi. Ayni paytda yana 40 ga yaqin yosh o'qitilmoqda.

Tadbirkorlikka o'qitish kurslari jami 48 soatni tashkil etib, o'qunvi tamomlaganlarga sertifikat topshiriladi. Ayni kunda tijorat banklaridagi kredit o'rtaча 28 foizgacha berilayotgani e'tibora olinsa, tadbirkorlikka o'qitigan yoshlar o'z sertifikatlari bilan 14 foizdan oshmagan miqdorda kredit olish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. E'tirof etish kerak, hech qanday garovsiz 36 million so'mgacha kreditlarni ikki ish kuni davomida olish tizimi yaratilgan.

Shuningdek, yoshlarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ular «1+1» loyihasi doirasida tajribali tadbirkorlarga biriktirilmoqda.

RO'YXAT QISQARMOQDA

— Nurafshon shahrida 5885 nafar 18-30 yoshdagi fuqaro istiqomat qiladi, — deydi Yos-

lar ishlari agentligi Nurafshon shahri bo'limi boshlig'i Bobur Abdugodirov. — Ularning 257 nafari «Yoshlar daftari»ga kiritilgan. Bu yoshlar bilan olib borilgan muloqot va ko'satilayotgan amaliy ko'mak samarasini o'laroq «Yoshlar daftari»dagidagi ro'yxat toborqa qisqarib bormoqda. Hozir «mahallabay» kesimda «Yoshlar daftari» yangilanayotgan bo'lsa, keyinchalik «sektorbay» kesimda tahil qilinadi. Xalq deputatlari Nurafshon shahri Kengashining navbatdagi sessiyasi kun tartibiga yangilangan «Yoshlar daftari»ni tasdiqlash uchun kiritish mo'lallangan.

Nurafshon shahridagi yoshlarning bandligini ta'minlash va muammolarini hali qilish uchun «yoshbay» ish olib borilyapti. Shahardagi «Yoshlik» mahallasi misolida tahil qiladigan bo'lsak, «Yoshlar daftari»ga bu mahalladan daslatib 11 nafar yosh kiritilgan edi, bugungi kuniga kelib ular 5 nafarni tashkil etmoqda.

Nurafshon shahri bo'limi boshlig'i Bobur Abdugodirov hamda «Yoshlik» mahallasi raisi o'rinosari Sayyora Abdusalomova bilan birga mahalladagi xo'nadonlarda bo'ldik.

Mahalla yoshlардан biri Gulgona Muhiddinova shahar hokimligi tavsisi bilan chevarlikka bepul o'qimoqda. U hozir sog'lig'i ko'tarmayotgani tufayli tahsilni yakuniga yetkaza olmasligi sabab hunar o'rganishni onlaysav davom etirish niyatida. Tahsilni tugallagan zahoti maxsus sertifikat hamda imtiyoziy kredit asosida tikuv mashinasining sohibasiga aylanadi. Shuningdek, ushu xonadon beklasi Naima aya Muhiddinovaning bildiruvlari bilan xonadondagi bosqcha muammollarga ham yechim topiladi. Eng umumii, Gulgona Muhiddinova ham hunarli, ham ishli bo'ladi. O'z-o'zini band etish orqali mehnat stajiga ham ega bo'ladi.

«Yoshlik» mahallasidagi yana bir yosh — Munisxon To'rasaidova tadbirkorlikka o'qishni endi boshlaydi. Yoshlar ishlari agentligi Nurafshon shahri bo'limi tomonidan uning tahsil jarayonlari muvofiqlashtirib boriladi. U oila a'zolari bilan kengashib, chorvachilik uchun 33 million so'm kredit olish niyatida. Mahallaning «Yashil» ko'chasida yashovchi 19 yashar Suhrob Ziyosharipov esa tadbirkorlik kurslarini bir emas, ikki marta tamomladi. Bugungi kunda imtiyoziy kredit olish uchun barcha hujjatlar tayyor. U parrandachilik bilan shug'ullanishni maqsad qilgan.

— Hozir kurkaning bozori chaaqon, — deydi Suhrob Ziyosharipov. — Isroiilning nasli kurkalarini xarid qilish bo'yicha barcha hujjatlarni rasmiylashtirganimiz. Hovlidva kurkalarini parvarishlash uchun hamma sharoitlar yetarli. Hech qanday muammo yo'q. Faqat havo ilishi kerak. Aprel oyi oxiri-may oyi boshlarida kredit ajratiladi va kurka jo'jalarni parvarishlash boshlayman. 150 bosh jo'janing har binini 10 AQSh dollaridan xarid qilishni realjashtir turibman.

Bu kabi fikr va xulosalarni Nurafshonning har qaysi mahallasidagi yoshlardan tinglash mumkin.

YOSHLAR MAS'ULIYATLI BO'LISHI KERAK!

— Ota-onha har bolasini katta orzu-umidlar, niyatlar bilan tarbiyalaydi, — deydi Nasiba Kulbekova. — Farzandlar ulg'ayagani sayin ota-onalariga yengillik berishi, ko'maklashishi, mas'uliyatni his qilishi kerak. Buning uchun bolalikidan ko'proq o'qish, ko'proq bilim egallash va ulg'ayagan sari egallangan bilim va ko'nigmalarini qol'lay borish, ko'proq o'rganish talab etiladi. Ota-onalar voyaga yetgan farzandlariga qaraq iztirob chekishi emas, mammun bo'lishi, ularning rohatini ko'rishi kerak. Buning uchun biz imkoniyat va vakolat doirasida barcha ko'makni berishiga tayyormiz.

Katta minbarlarda o'rta ga tashlanib, mamlakatning barcha kent-uromanida keng quloch yozayotgan yoshlarga oid davlat siyosati har bir yigit-qizning hayotida, turmushida o'zgarish va yangilanish yasama turib niyoyasiga yetmaydi.

Yangilanayotgan yurtning yoshlarga oid yangi davlat siyosati avvalgilarga o'xshamas. Avvalgilarga o'xshamanagan davlat siyosati nurlardan bahraramdosh yoshlar ham avvalgilarga o'xshamasdir.

— Otobek ISROILOV,
jurnalist

JINOYATCHI EMASMAN!

...jabrlanuvchi
bo'lismish mumkin

Kishi qachonki o'z
haq-huquqini mukammal
bilsa, istalgan vaziyatda
qonun nomi bilan to'g'ri
yechim topa oladi. Zero,
jinoyat qilmayman, deya
ishonch bilan aytishimiz
mumkin, lekin uning
jabrlanuvchi bo'lib qol-
maslikka hech kim kafolat
bera olmaydi.

Sodir etilgan jinoyat ishtirokchilari deganda jabrlanuvchi va fuqarovali da'vogar tushuniladi. Ular bir-biriga yaqin tushuncha bo'lib, quyidagi farqli tomonlari mavjud:

Jinoyat, xuddi shuningdek aqli noraso shaxsning ijtimoiy xavfli qilmishi shaxsga ma'naviy, jismoniy yoki mulkiy zarar yetkazgan deb hisoblash uchun dalillar bo'lgan taqdirda, bunday shaxs jabrlanuvchi deb e'tirof etiladi. Jabrlanuvchi deb e'tirof etish haqida surishtiruvchi, tergovchi, prokuror qaror, sud esa ajrim chiqaradi (O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi 54-moddasi);

Jinoyat, xuddi shuningdek aqli noraso shaxsnинг jamoat uchun xavfli qilmishi shaxsga, korxonaga, muassasaga yoki tashkilotga mulkiy zarar yetkazgan deb hisoblash uchun dalillar bo'lsa, ular fuqarovali da'vogar deb e'tirof etish haqida surishtiruvchi, tergovchi, prokuror qaror, sud esa ajrim chiqaradi (O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi 55-moddasi);

Ko'rinishindan xuddi bir xildek ko'ringan ushbu jinoyat protsessi ishtirokchilari o'ziga nisbatan yetkazilgan zaraming turi va subjektiga nisbatan ajratiladi. Jumladan, jabrlanuvchi faqat jismoniy shaxs bo'lishi kerak, fuqarovali da'vogarda esa bunday cheklow bo'lmasdan, u ham jismoniy, ham yuridik shaxs (korxona, muassasa yoki tashkilot) bo'la oladi.

Shuningdek, fuqarovali da'vogar faqat moddiy zarar ko'rgan shaxsgina bo'lishi mumkin, jabrlanuvchi esa nafaqat moddiy zarar, balki jismoniy va ma'naviy zarar ko'rgan hollarda ham e'tirof etiladi.

Umidjon GULMURODOV,
O'zbekiston Respublikasi
Ichki ishlarni vazirligi
akademiyasi kursanti

СТОП, КОВИД!

или Инъекции надежды

Самая обсуждаемая новость апрельских дней – начало массовой вакцинации против COVID-19, а самый популярный вопрос у тех, кому больше 65 лет: «В поликлинику ходили? Прививку получили?»

«В первый день апреля по Юнусабадскому району столицы вакцинированы 328 человек. Из них 201 – медработники, остальные старше 65 лет. Предпочтение отдано узбекско-китайской ZF-UZ-VAK2001, – представляет статистику главный врач районного медицинского объединения Шоира Абдуллатарова.

– Ни одного случая реакции не наблюдалось не только по городу, но и по всей республике».

Далее в беседе выясняем, как проходит процесс, призванный сформировать коллективный иммунитет, задаем вопросы, волнующие каждого, и получаем четкие ответы.

Санитарно-просветительская работа с населением началась за благовременно: проведены интерактивные лекции в махаллях, школах, детских садах. Разъясняли, как действует вакцина, почему необходимо привиться. Развенчивали фейковые доводы тех, кто всячески препятствует вакцинации. Доводили до сведения, что зачастую отрицательные отзывы о том или ином препарате сфабрикованы и причина здесь в борьбе фармацевтических компаний за рынок сбыта. Необходимую информацию загружали в наш Telegram-бот.

Составлены списки жителей старше 65 лет, медработников, учителей, воспитателей детских садов. Продумано и приглашение в поликлиники на определенные часы, чтобы не возникало столпотворения.

КТО ТЫ, ВАКЦИНА?

Заштитить нас должно рекомбинантное вещество, то есть полученное с помощью генной инженерии. Содержащее очищенные частицы вируса. В организме возникает ответная реакция: иммунная система, все макрофаги начинают бороться. Образуется как бы «паспорт» ковида.

Так как нам предстоит научиться жить с этими мелкими, но такими коварными существами мощного разрушительного действия, их нужно достойно «встречать». При поступлении же «чистого» коронавируса искусственно созданный «паспорт» заболевания распознает его и усыпляет. Человек либо не заболевает во все, либо в легкой форме.

КАК ВСЕ ПРОИСХОДИТ

Пациент приходит в поликлинику с паспортом, берет анкету в регистратуре и проходит осмотр у врача общей практики. Паспортные данные фиксируются в тетради учёта и в компьютере, так как предстоит второй или третий этап в зависимости от выбранной вакцины. Если это AstraZeneca, ее получают дважды. Узбекско-китайскую ZF-UZ-VAK2001 – трижды с интервалом в месяц.

Если результаты осмотра удовлетворительные, гражданин переходит в процедурный кабинет, где на глазах открывают упаковку с вакциной, показывают название.

После процедуры обязательное наблюдение в специальной комнате в течение 30 минут. Далее – трехдневный патронаж.

КОМУ ПРОТИВОПОКАЗАНО

Хотя вакцина щадящая, не подлежат вакцинации беременные, кормящие матери, пациенты с иммунодефицитными состояниями, критическими показателями давления,

инфекционными заболеваниями, принимающие гормональную терапию.

С момента выздоровления от остого заболевания должно пройти не менее 15 дней.

СОБЛЮДЕНИЕ РЕЖИМА

В течение трех дней категорически запрещается употреблять алкоголь, холодную пищу и напитки. Следует избегать переохлаждения и стрессовых ситуаций, тяжелой физической работы. Любой из этих факторов может спровоцировать обострение имеющегося хронического заболевания, а винить будут вакцину. Что касается алкоголя, он несовместим ни с одним лекарственным средством.

Желательно в эти дни отменить не имеющие жизненной необходимости поездки на природу: в горы, на речку, так как там, как правило, температура несколько ниже городской.

Все вакцинированные вносятся в электронную базу, общую по Узбекистану. После первой прививки выдается справка, где записывается день второго этапа. По завершении пациенты получают сертификат, который признается во всем мире.

ЧТО МЕШАЕТ

Распространение необоснованной информации, сплетен, навязывание мнения о страшных побочных дей-

ствиях прививок, интернет-ролики, призывающие к бойкоту вакцинации. Разбрех мнений лишь усугубляет стрессовую ситуацию и вызывает панику.

Легко поддающиеся влиянию переносят нервозность на остальных, и медработникам приходится проводить дополнительную разъяснительную работу уже во время кампании по вакцинации, хотя это – выбор добровольный.

В ЦЕНТРАЛЬНОЙ МНОГОПРОФИЛЬНОЙ ПОЛИКЛИНИКЕ

Первыми, кого довелось встретить на подходе к прививочному пункту против COVID-19, были мобильная бригада, которая направлялась на вакцинацию в пансионат для ветеранов войны и труда. Пожелав им счастливого пути, идем в кабинет, где проводится предварительный медосмотр.

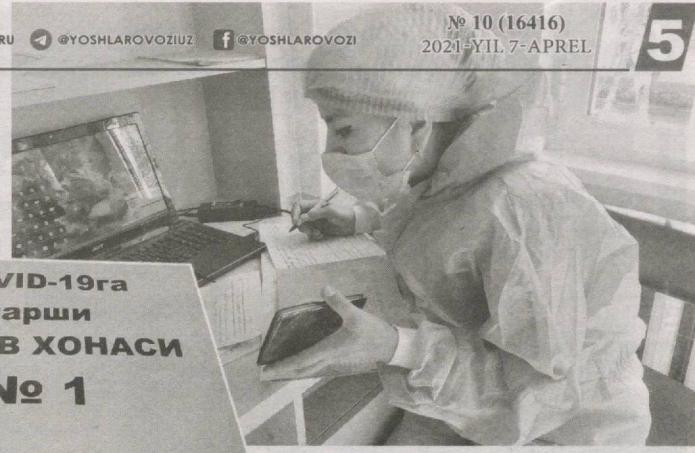
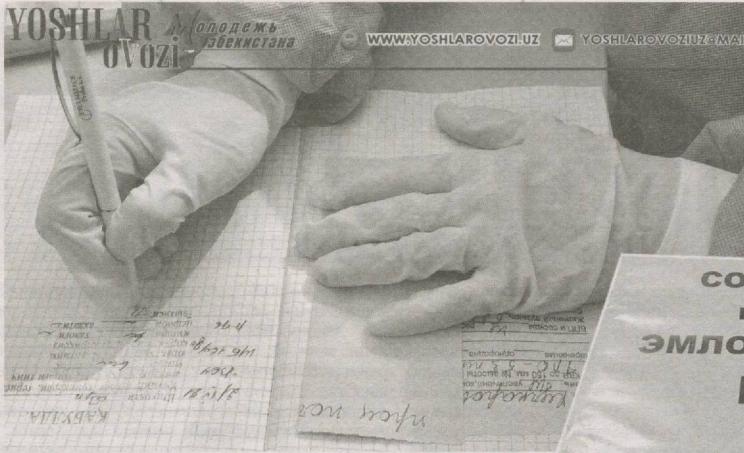
НА ЧТО ЖАЛАУТЕСЬ?

Чаще всего врач общей практики высшей категории Гузаль Юлдашева задает именно этот вопрос. Ведь основной процент вакцинирующихся – мужчины и женщины старше 65 лет. К ним нужен особый подход. В анкете ставится печать «На приеме», куда вписываются основные данные. ВОП измеряет давление, при необходимости осматривает горло, выслушивают сердце и легкие, спрашивает о состоянии здоровья.

(Окончание на 5-й стр.)

Вакцинация: цифры и факты

- ✓ В апреле планируется сделать 142,3 тысячи прививок в 219 пунктах вакцинации в Ташкенте, Нукусе и областных центрах. С мая намечено начать процесс в городах и районных центрах, с июня – в остальных местах.
- ✓ В первую очередь вакцинируются лица старше 65 лет и Медработники. Также в приоритете граждане с хроническими заболеваниями, учителя, работники ДОО, военнослужащие и сотрудники правоохранительных органов.
- ✓ Всего создано 3138 прививочных пунктов, 862 мобильные медицинские бригады.
- ✓ В рамках программы COVAX доставлено 17 рефрижераторов, 206 грузовых минивэнов и 16 легковых автомобилей.
- ✓ 4 тысячи врачей и 11 тысяч медсестер вовлечены в процесс вакцинации.
- ✓ Свыше 4 миллиона 112 тысяч узбекистанцев планируется привить на первом этапе.

СТОП, КОВИД! или Инъекции надежды

(Окончание. Начало на 4-й стр.)

Хронические заболевания в анамнезе – повод для еще более внимательного отношения к пациенту.

– Вчера, – рассказывает Гузаль Шарафутдиновна, – приходил мужчина с высоким давлением, которое не снизилось до нормы даже после оказания специализированной помощи. Пришлось отправить его домой. Это следствие эмоционального напряжения. Все-таки большинство волнуется перед прививкой. В норме давление снижается минут через 15. Сегодня такое же состояние у супружеской пары. Оказалось, сторонники активного образа жизни шли пешком более двух остановок.

Есть паникеры. Начинаешь измерять давление, а они мешают: «Доктор, я не умру от укола? А тромб у меня не оторвется? А вот соседка сказала...» Мы обязаны их успокоить. Даем валерьянку или корвалол и терпеливо объясняем, что ничего страшного не произойдет. Убеждаем в необходимости вакцинации. Мне, перенесшей COVID-19 в тяжелой форме, сделать это легко. Достаточно вспомнить, как не могла полноценно дышать, сразу становлюсь настолько убедительной, что вопросы заканчиваются. Как только представилась возможность, получила вакцину: работаю с людьми и не хочу повторения этого кошмара. Некоторые ошибочно считают, что, переболев раз, больше не заразятся. На моем участке пожи-

лые люди повторно попали в больницу с диагнозом «коронавирус».

Думаю, без вакцин миру не обойтись. Есть заболевания, которые не вылечишь обычным путем, а с помощью прививки их можно предотвратить.

А ЧЕГО МНЕ БОЯТЬСЯ?

Пока в прививочном кабинете нет посетителей, перемещаемся в комнату отдыха. Восьмидесятилетняя Назира Наврузова выкладывает положенные 30 минут под наблюдением специалистов. Пожилая женщина пришла в поликлинику в сопровождении сына. Ее состояние можно охарактеризовать словами «безмятежная уверенность», «позитивный настрой».

– Чего-чего, а вакцинации не боялась ни капельки! Нет повода для страхов, если о нас государство заботится, – бодро откликается Назира-опа. – Вчера вечером позвонили – пошла с удовольствием. Волнения никакого не было. И медсестра приветливая: не раз о моем самочувствии спряталась.

НЕ ВЫШЕ ВОСЬМИ ГРАДУСОВ

В кабинете ждет посетителей опытная медсестра. Дилфуза Ушибаева показывает специальный холодильник, где хранятся вакцины. Главное, чтобы температура не превышала восемь градусов тепла. Демонстрирует и сумку с холодильными элементами. В шкафу одноразовые шприцы, противошоковые препараты на случай аллергической реакции (примерно раз на миллион случаев, но подстраховаться надо). После каждого пациента меняет одноразовые перчатки. Сама уже дважды получила китайско-узбекскую вакцину.

Делает все, чтобы процесс был максимально прозрачным. На глазах пациента вскрывает коробочку с препаратом, показывает флакон, заполняет шприц. Четко формулирует правила поведения после прививки: не мочить место инъекции, беречься от холода, в случае покраснения или воспаления обращаться к врачу. Поясняет, что интересоваться

состоянием получивших вакцину будет патронажная медсестра.

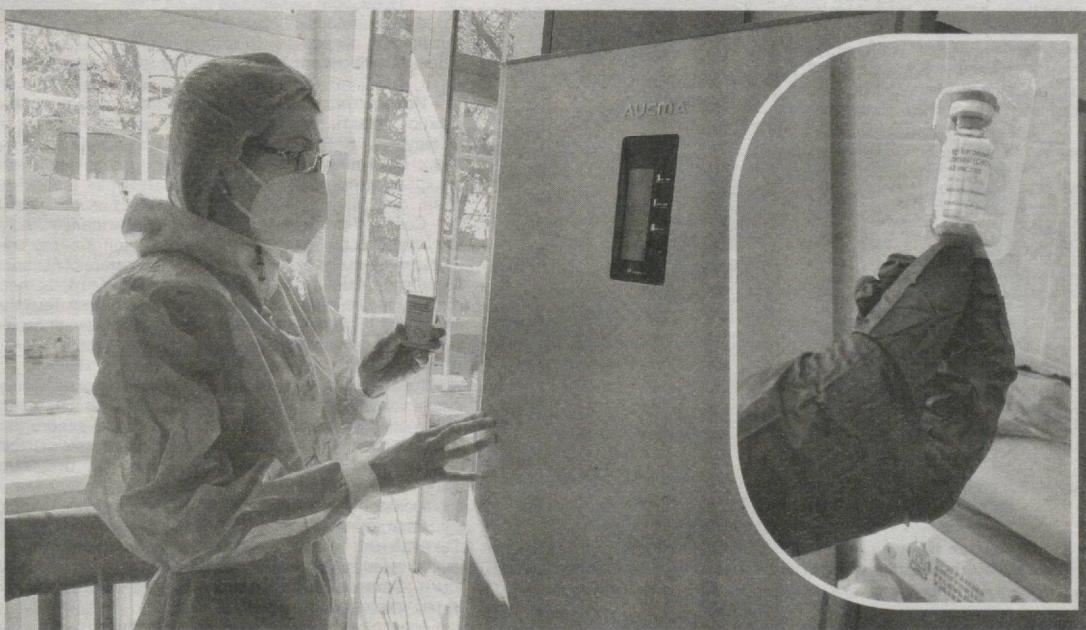
Регистратор Дилноза Закирова аккуратно ведет учет: паспортные данные, адрес, занятость, серия вакцины, телефон. Эти сведения с особой тщательностью вносятся в компьютер.

МЫСЛИМ ОДИНАКОВО

Дружная чета – Татьяна и Амиркул Нормурадовы – признаются, что пришли без вызова:

– Смотрели телевизор, а там информация о долгожданной кампании. Дочь живет в другой стране, давно привилась и нам советовала. Внимательно прослушали выступление заместителя начальника Службы санитарно-эпидемиологического благополучия и общественного здоровья Нурумата Атабекова, что увеличилось количество заболевших. Обрадовало сообщение о бесплатных вакцинах. Решение привиться пришло одновременно. Мы верим в действие инъекции и призываем других: не поддавайтесь на страхи из интернета, вовремя позаботьтесь о своем здоровье!

Людмила ПОЛОНСКАЯ

TAKOMILLASHTIRILGAN YANGI ALIFBO JAMIYATIMIZ TARAQQIYOTI UCHUN MUHIM OMIL

"Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi qonunga o'zgartirishlar kiritish haqidagi qonun loyihasining jamoatchilik muhokamasiغا havola etilishi bu boradagi muammoning yechimi topilishiga olib keladi.

Loyiha bilan tanishib chiqqach, u haqida ayrim fikr-mulohazalarimni bildirishni lozim topdim. Men ham to'rt yil avval tilshunos-mutaxassis sifatida alifbomizni isloh qilish ustida faoliyat ko'rsatayotgan ishchi guruhi e'tiboriga o'z takliflarimni taqdim etgan edim. Qonun loyihasi muhokama uchun e'lon qilinganligi munosabati bilan yana bir bor ushbu loyiha tayangan holda o'z fikr-mulohazalarim – takliflarimni o'rta ga tashlamoqchiman.

Ba'zi yurtdoshlarimiz mustaqilligimizning dastlabki yillarda – 1993-yil "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi va ikki yildan so'ng mazkur alifboni yanada takomillashtirish bo'yicha qabul qilingan qonunlarni "puxta o'ylanmagan" deb baholamoqdalar. Bu fikr unchalik to'g'ri emas. 1993-yil qabul qilingan "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi qonun ham, tasdiqlangan alifbo ham puxta o'ylab ishlab chiqilganligini hayotning o'zi isbotlab turibdi. Buni keng tushuntirib o'tirishga hojat yo'q deb o'yayman.

Ammo o'ttiz yildan beri "Davlat tili haqida" hamda yangi alifboni joriy etish to'g'risidagi qonunlarni amalga to'liq tatbiq eta olmayotganligimizning asosi sababi yangi alifbomizning nomukammalligidadir. Mazkur qonunlar ijrosini to'liq ta'minlash uchun, avvalo, davlat tilini o'rganish, o'rgatish, o'qitish, hujjalarni tom ma'nodagi savodxonlik bilan yuritish uchun mukammal, yagona o'zbek alifbosini yaratish va amalga joriy etish lozim edi. Mamlakat doirasida hamma bitta alifboda va u asosida ishlab chiqilgan imlo qoidalariga tayanib ish yuritishga o'tish kerak edi. Bizda, avval boshdanoq, yangi alifboni o'rganish va amalga tatbiq etish borasida qat'iyatlilik talab etilмаганлиги sababli yangi alifboda savod chiqarган yoshlar bugungi kunda yangi o'zbek alifbosida, keksa avlod vakillari kirill yozuvini asosidagi alifboda, o'rta avlod esa har ikkalasida ish olib bo'yapti. Taassufki, qariyb o'ttiz yildan beri alifboni joriy etish bo'yicha qat'iy bir qarorga kelindi.

Aslida amalga tatbiq etilayotgan yangi alifbo biz uchun mutlaqo yangi bir alif-

bo emas edi. Chunki bu alifboden xalqimiz 1929-yildan 1940-yil sentabr oyigacha o'n yildan ortiqroq muddat foydalangan. O'sha alifboning tarkibi quydagicha edi: Aa(o), Bb, Cs(che), Çç(dj), Dd, Ee(e), Õõ(a), Ff, Gg, Ƣƣ(g'e), Hh, Ii, Jj(y), Kk, Ll, Mm, Nn, Ðñ(ng), Oo(o'), Pr, Qq, Rr, Ss, ӮӰ(sh), Tt, Uu, Vv, Xx, Z z, Z z(j).

Mazkur alifboda 30 ta harf bo'lib, ularning 6 tasi unli: Aa(o), Ee(e), Õõ(a), Ii(i), Oo(o'), Uu(u) va qolgan 24 tasi undosh tovushlarni ifodalash uchun xizmat qilgan. Bu alifbodagi 10 ta harf hozir qo'llanilayotgan harflarimidan shakl jihatidan biroz farq qiladi: Aa(o), Cs(che), Çç(dj)-ja, Õõ(a), Ƣƣ(g'e), Jj(y), Ðñ(ng), Oo(o'), ӮӰ(sh), Z z(j)-jurnal.

Loyihada e'lon qilingan "O'o" harfini – "Öö", "G'g" harfini – "Gg", "Shsh" harfini – "Şş" va "Chch" harfini – "Çç" tarzidagi yangi shaklini qo'llab-quvvatlash lozim, ularning yangicha ko'rinishiga e'tiroz yo'q. Ammo tutuq belgisi va "Ng ng" harflar birikmasining alifbo sirasida saqlanib qolishiga jiddiy e'tirozimiz bor.

Ma'lumki, tutuq belgisi tovush ifodalamanligi uchun 1995-yil 6-mayda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasining "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi qonuniga o'zgartirishlar kiritish haqida"gi qonuniga asosan lotin yozuviga asoslangan

o'zbek alifbosini tarkibidan chiqarilib, imlo qoidalari doirasida o'rganiladigan bo'ldi. Shuning uchun uni alifbo tarkibidagi harflar sirasiga qo'shish shart emas.

Agar "Ng ng" harflar birikmasi o'rning alohida bitta shaklli harf olinmaydigan bo'lsa, bu harflar birikmasini ham alifbo sirasidan chiqarish kerak. Nega? Chunki, yangi alifbomizga mustaqil undosh tovush ifodalovchi Nn va Gg harflari bilan bir qatorda, o'zbek tilining o'ziga xos burun tovushini ifodalovchi Ng ng harflar birikmasining ham "adashib" kirib qolganligi tilimizni o'rganuvchilarini ham, maktab o'quvchilarini ham chalg'itib kelapti. Yozuvda so'zlar tarkibidagi ng harflar birikmasini har ikkalasi mustaqil holida, alohida [n] va [g] undosh tovushlarini ifodalovchi harflar bilan yoziladigan so'zlardan talaffuzdagi ana shu farqlilika qarab ularni o'z o'rniда qo'llayveradi. Afsuski, buni farqlay olmaydigan o'quvchilar, talabalarga emas, ayrim teleradio boshlovchilari, suxandon va jurnalistlar ham [ng] burun tovushini alohida [n] va [g] undosh tovushlari kabi qo'pol urg'u bilan akan-giz, maqsad-in-giz, istagin-giz va hokazo tarzda noto'g'ri talaffuz etib kelishmoqda. Bu so'zlar aka-ngiz, maqsadi-ngiz, istagi-ngiz, bola-chaqa-ngiz, ko'ngli-nviz tarzida muloyim, ohangdor talaffuz etilishi lozim. Agar yangi alifbomizda [ng] burun tovushini ifodalovchi alohida Ðñ harfi olinsa, bu muammo o'z-o'zidan bartaraf bo'ladi. Loyihada taklif etilayotgan alifbomiz quydagi tartib va tarkibda berilgan:

gil (ust-bosh) – engil (pastga tush) va hokazo.

Xo'sh, bu so'zlarning qaysi biri ng burun tovushini ifodalovchi harflar birikmasi bilan, qaysilar n va g mustaqil harflari bilan yozilgan! Vaholanki, tilimizda bunday so'zlar juda-juda ko'p. Ular yozuvda ng burun tovushini ifodalovchi harflar birikmasi hamda n va g mustaqil harflari bilan bir xil shakkarda beriladi, bunday so'zlarning qaysi birida ng harflar birikmasi, qaysi birida esa har biri bir mustaqil undosh tovushni ifodalovchi alohida harf ekanligini farqlab bo'lmaydi. Ular yozuvda shakl jihatidan farqlanmasa, talaffuzda qanday farqlash mumkin? Ammu bu tovushlar nutqimizda yaqqol farqlanadi, so'zga boshqa ma'no, jarang va jilo beradi, so'zlovchi va tinglovchi talaffuzdagi ana shu farqlilika qarab ularni o'z o'rniда qo'llayveradi. Afsuski, buni farqlay olmaydigan o'quvchilar, talabalarga emas, ayrim teleradio boshlovchilari, suxandon va jurnalistlar ham [ng] burun tovushini alohida [n] va [g] undosh tovushlari kabi qo'pol urg'u bilan akan-giz, maqsad-in-giz, istagin-giz va hokazo tarzda noto'g'ri talaffuz etib kelishmoqda. Bu so'zlar aka-ngiz, maqsadi-ngiz, istagi-ngiz, bola-chaqa-ngiz, ko'ngli-nviz tarzida muloyim, ohangdor talaffuz etilishi lozim. Agar yangi alifbomizda [ng] burun tovushini ifodalovchi alohida Ðñ harfi olinsa, bu muammo o'z-o'zidan bartaraf bo'ladi. Axir 20 mingga yaqin yerogilflar bilan yaponlar, 40 mingga yaqin yerogilflar bilan xitoyliklarning ilg'or ilm-fanini egallabagina qolmasdan, zamonaviy elektroteknika, turli betakror sanot mahsulotlari ishlab chiqarish va boshqa ko'plab sohalar da ilgarilab ketishlariga necha ming yillik tarixga ega murakkab yozuvlari zarracha halaqit berayotgani yo'q.

Biz ham oldimizda turgan eng muhim – yangi alifbomizni takomillashtirish muammo si mohiyatini to'g'ri tushunib, ortiqcha ehtirosi bahslarga berilmasdan, yozuvimiz va imlomizni – alifbomiz va imlo qoidalarni mukammallashtirib, ularagi kamchiliklarni bartaraf eta olsak, birinchiligi galda, tilimiz taraqqiyotiga katta yo'l ochamiz, qolaversa, yoshlarimizning, butun xalqimizning savodxon bo'lishiga, tilimizni o'rganayotgan boshqa millat va elat va killariga katta yengilik yaratishga erishamiz. Alifbomizni mukammal holga keltirmas ekanmiz, uning yangi imlo qoidalarni takomillashtirish, "Davlat tili haqida"gi hamda "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi qonunlarning ijrosini to'liq ta'minlashga erishish bo'yicha bahs yuritning o'zi ham or-tiqchadir.

Mardon BOLTAYEV,
SamDU dotsenti.
O'ZA

Lotincha			Kirill	Lotincha			Kirill
Bosma	Yozmasi	Talaffuzi	Harflar	Bosma	Yozmasi	Talaffuzi	Harflar
A a	Аа	a	А а	ӮӰ	ӮӰ	ö	ӮӰ
B b	Ҷб	be	Ҷ б	Рр	Рр	pe	Ҷ п
D d	Ҵд	de	Ҵ д	Ққ	Ққ	qe	Ҵ к
E e	Ҹе	e	Ҹ э	Рр	Рр	re	Ҹ р
F f	Ҵф	fe	Ҵ ф	S s	Ҵз	se	Ҵ с
G g	Ҵг	ge	Ҵ г	ӮӰ	ӮӰ	še	Ҵ ш
Ҷ ġ	Ҵѓ	ge	Ҵ ф	Ҫ ҫ	Ҫ ҫ	qe	Ҷ ч
H h	Ҳҳ	he	Ҳ ҳ	T t	Ҭ ҭ	te	Ҭ т
I i	Ӣӣ	i	Ӣ ӣ	ӮӰ	ӮӰ	u	ӮӰ
J j	Ӣӣ	je	Ӣ ӂ	ӮӰ	ӮӰ	ve	Ӣ в
K k	ӮӰ	ke	ӮӰ	Ҳ ҳ	Ҳ ҳ	xe	Ҳ ҳ
L l	ӅӰ	le	ӅӰ	ӮӰ	ӮӰ	ye	ӮӰ
M m	ӮӰ	me	ӮӰ	Z z	ӮӰ	ze	ӮӰ
N n	ӮӰ	ne	ӮӰ	ng	ӮӰ	nge	ӈ
O o	ӮӰ	o	ӮӰ	,	,	Tutuq b.	ӮӰ

QANDLI DIABET VA ORTIQCHA VAZNDAN XALOS QILADI

Inson salomatligi, normal hayot kechirishi va faoliyati uchun zarur bo'lgan asosiy faktorlar dan biri yaxshi va sifatli ovqatlanishdir.

Lekin yaxshi va sifatli ovqatlanishni hamma bir xil to'g'ri tushuna vermaydi. Nima uchun dir ko'pchilik iloji boricha kundalik ovqat tarkibini asosan oqsil (go'sht va go'sht mahsulotlari), yog' hamda uglevodlar (xamirlar) dan tuzishga harakat qildi. Ayni vaqtida organizm uchun zarur va foydali ovqatlanishning asosiy shartlaridan biri bo'lgan sabzavot va ho'l mevalarga yetarli ahamiyat berilmaydi. Sifatlari va to'g'ri ovqatlanishni sabzavotsiz, meva va ziravor o'simliklarsiz tasavvur qilish qiyin.

Organizm uchun foydali mahsulotlardan yana biri bu soyadir. Biroq undan shu paytgacha chorvachilik yo'nalihsida foydalanyapmiz, xolos. Vaholanki, u 50 turdan ortiq oziq-ovqat mahsulotiga asos bo'la oladi.

O'z izlanishlarimni amalda sinab ko'rgan holda ushbu o'simlikdan bir necha turdag'i mahsulot ishlab chiqarishni yo'nga qo'ydim. Soya ovqatda ko'p ishlatalidigan, to'yimli hamda juda foydali o'simlik. Urug'idan un va yorma qilinadi, moy va oqsil olinadi. Bu mahsulotdan sut, tvorog, sirok, kolbasa, non, pechene, keks, konfet, shokolad, kofe, turli souslar, konservalar, makaron va boshqa oziq-ovqat mahsulotlari tayyorlashda foydalaniadi. Dumbul holidagi dukkanlardan tayyorlangan konserva juda foydali, to'yimli va juda yoqimli mahsulotdir.

Soya urug'idan tayyorlangan sut ozuqaligini va to'yimligi, organizmda hazm bo'lishi, fizik xossalari va ko'rinishi bo'yicha sigir sutidan farq qilmaydi. Uni me'da yara kassalligida, me'da shirasi ko'p ajralish (gipersekretsiya) holalarida, qorin tifi, og'ir (keskin) o'tadigan va surunkaligi yuqumli kasallikkarda iste'mol qilish tavsiya etiladi. Me'daning gipersekretsiyasida soya suti sigir sutidan ko'proq foydali ekan. Chunki u me'da shirasining nisbatan kamroq ajralishiga olib keladi. Soya suti

va undan olingen boshqa sut mahsulotlari hamda urug' uni (soya uni) qand (diabet) kasaligini davolashda ishlatalidi. Soyadan olingen sut mahsulotining kaloriyasi sigirnikiga nisbatan ikki barobar yuqori. Dunyo miqyosida olib qaraydigan bo'lsak, ayrim mammalatlarda u XIX asrdan buyon ishlab chiqarilmoqda. Ayniqsa, Kitoy, Yaponiya, AQSh kabi davlatlarda kundalik ehtiyoj mahsuloti tarkibiga kiritilgan. Uning iste'moli qandli diabet, asab tizimi, qon aylanishi, ortiqcha vaznidan xalos bo'lish va uning oldini olish, oshqozon, ichak faoliyatini yaxshilashda foyda beradi. Soya sutidan pishloq, qatiq, qaymoq kabilarni ishlab chiqarish mumkin.

AQShda soya
sutining bir litri 90 dollarga teng. Agar uni O'zbekiston sharoitida ishlab chiqarish yo'nga qo'yilsa, tan narxi 5 ming so'mdan 10 ming so'mgacha bo'lgan miqdorni tashkil etadi.

Soyadan, shuningdek, tibbiyot va farmatsevtikada qo'llash mumkin bo'lgan spirit mahsulotini ajaritib olishga erishidim. Soya suti qo'shilgan undan tayyorlangan non bir haftadan ortiq muddatda ham qotmasligi, suvi qochmasligi va mog'or bosmasligini amaliyotda sinab ko'rdim. Soya donidan tayyorlangan kofe esa biz iste'mol qilayotgan kofedan tubdan farq qilishi bilan ahamiyatlidir. Masalan, kofe aksariyat iste'molchilarda qon bosimining ortishiga sabab bo'ldi. Soya donidan tayyorlangan mahsulot esa qon bosimini me'yorashtirib turuvchi vosita hamdir.

Soyani qayta ishslash natijasida hech qanday chiqindi yuzaga kelmaydi va uning har bir kilogramidan 150-200 ming so'm sof foyda olish mumkin.

Soyadan tayyorlangan ichimlik sutili mahsulotlarga allergiyasi bor odamlar uchun ajoyib yechimdir. Chunki u sutning o'mini bosa oladi.

Jahongir MAMADALIYEV,
Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti talabasi

Artur Konan Doyning
"Labi tirtiq odam" hikoyasini
o'qiganmisiz?..

Chilonzor tumanida eski kitoblar do'konini bor — bir dona kitob 5 ming so'mdan. Menga o'xshagan kitobxo'r talabalar u yerga tez-tez borib turishadi.

"LABI TIRTIQ O DAM"

kasbini tashlab, tilanchilik qilib ketadi.

Mualif qahramonini labi tirtiq qilib tasvirlaydi. Labi tirtiq odam mohirlik bilan tilanchi roliga kiradi, hatto o'z ayoli ham uni taniy olmaydi. Aravachada o'tirgan odam ham shunchalik "iste'dodli" ekanki, uning aslida sog'lon odam bo'lishi mumkinligi xayolimga kelmabdi.

Ko'cha-ko'y, bozorlar atrofi, odam gavjum joylarda tilanchi-yi jismonan nosog'lon odamlar ko'payib boryapti. Ba'zilarga kiyimingga surkalib, g'ashingga tegmasligi uchun, ba'zilarga rahming kelib himmat ko'rsatish. Nahotki, odamlar shunchalik boqimanda bo'lib ketdi? Ular bu aybini qanday yuvadi ekan?

To'g'ri, jismoniy imkoniyati cheklanganlarga barchaning yordam bergisi keladi. Afuski, ba'zi "mohir aktyorlar" sabab ularga ham shubha bilan qarashga majbur bo'ladidi kishi. Jamiyatimizdagi "labi tirtiq odam" larga insof, aqil va mehnat qilish uchun qunt bersin.

**Shahribonu RAHMATOVA,
O'ZJOKU talabasi**

TARBIYADAGI BO'SH LIQNI TO'LDIRADI

Vatanimiz ertasi bo'lgan yoshlarni ma'nnaviyatlari hamda milliy qadriyatlarga, buyuk ajodalimizning mo'tabar merosi va an'analariga sodiq etib tarbiyalash har qachongidan ham dolzorb masala hisoblanadi.

Buning uchun tarbiyaviy ishlarni davr talabiga javob beradigan holga keltirish, tarbiyaning asosi bo'lgan barcha g'oyalar qaytadan ko'rib chiqilishi, asosiy e'tibor bola shaxsiga qaratilishi, yillar davomida to'plangan ijobji tajribadan umuniy foydalanish zarur. Masalan, mashg'ulot shakli, maqsadi, mazmuni, pedagogik jihatdan o'ziga xosligi, ish rejalar, fan bolalar yoshi va imkoniyatiga ko'ra farqlanishi lozim. O'quvchilarni estetik qadriyatlarga yo'naltirishda biringchi bo'lib, milliylikka, milliy qadriyatlarga, ona zamin tabiatni, xalq san'ati, O'zbekistonning badiji madaniyati, tarixiga muhabbat tuyg'usini rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Darsdan tashqari ishlarning barcha turlarida shaxsni, ma'nnaviy mas'uliyat hissini shakllantirishga e'tibor qaratish lozim. Ayniqsa, o'ta va katta yoshdag'i o'quvchilarni o'z bilim va malakasini mustaqil oshirishiga o'rgatish, estetik tarbiyaning yangi shakllari va mazmunini topish zarur. Jumladan, folklor, milliy ansamblar, milliy raqs va qo'shiqlar, san'atning milliy-an'anaviy turlari nazariysi va tarixini o'rganish, estetik tarbiya vosita uslublarini tiklash lozim.

Yoshlarda falsafiy dunyoqarashni shakllantirish, hayot mazmunini tushunib olishga ko'maklashish, o'z shaxsiy turmushiga maqsadli yondashuv, o'zini o'zi idora va nazorat qilish layoqatini shakllantirish foydadan xoli bo'lmaydi. Har bir o'smirming tabiiy bilimdonligi va ijodiy imkoniyatlarini aniqlab, ularni rivojlantirish yetuk shaxsni tarbiyalashda juda muhimdir.

Darsdan tashqari tarbiyaviy ishlar o'quvchilar qiziqishiga suyanigan holda, ularning bo'sh vaqtlarida o'quv jarayonini to'ldiradi. Bu o'quvchilarning mustaqil bilim olish uslubini o'zlashtirishiga, ijodiy qobiliyati, tashabbuskorigini oshirishga imkoniyat yaratadi.

Darsdan tashqari ishlarning o'ziga xosligi shundaki, u o'quvchilarning bo'sh vaqtlarini muvofig uslublar vositasida, jamaot foydasi uchun ommaviy guruh, alohida ishslash orqali tarbiyaviy ish tashkil etiladi.

**Dilnoz JO'RAYEVA,
Bekobod shahridagi 3-maktabning mu-siqa madaniyati fani o'qituvchisi**

10-aprel — Abdulla Qodiriy tavallud topgan kun

O'quvchi-kitobxon sifatida biz dunyo adabiyotini ko'p o'qiyimiz. Jahonning eng mash-hur yozuvchilarining ism-shariflarini va qalbimizdan chuqur o'rinn olgan kitoblarining nomini to'lqinlanib gapiramiz. U qaysi davrda va qay makonda yashab, ijod etganining mutlaqo farqi yo'q. O'quvchida ortiqcha savolga o'rinn qoldirmaslik uchun bu yerda gap faqat romanlar haqida ketayotganini aytib o'tmoqchiman. Biroq nimagadir o'zimizning dunyo adabiyotidan hech qolishmaydigan boy adabiyotimiz borligini qayta va qayta aytishdan tiyilamiz. Qaysi yozuvchi va uning qaysi asarini aymoqchisiz, degan savolningizga men Abdulla Qodiriy va uning "O'tkan kunlar" asari deya javob bergan bo'lar edim.

Bu kitob o'zbek tilining naqadar boyagini, salohiyatini, uning jozibasini ko'satib bera olgan birinchi yirik tarixiy asarligini ham yaxshi bilamiz. Yozuvchining o'zi tilimiz haqida shunday deydi: "O'zbek tili kambag'al emas, balki o'zbek tilini kambag'al deguvchilarning o'zi kambag'al". Abdulla Qodiriy o'z e'tiqodi-ga sadiq qolgan holda o'zbek tilining boshqa tillardan kam emasligini romandagi tasvirlar, obrazlalar dialoglari mohirlik bilan isbotlaydi. Asar shuhrat

ishlatadi... "qishki kunlarning biri, quyosh botqan, tevarakdan shom azoni eshitiladil".

Aslida azon yana qay vaqt da aylidi? Chaqaloq dunyoga kelgan vaqtida ham aylidi-ku! Nima sababdan? Bu yorug' olamga endigina kelgan chaqaloq dunyoni teran anglishi, unga ochiq chehra va o'tkir nighog bilan qarashi uchun emasmi?! Yozuvchi ham xalqni shunga da'vat etmayaptimikin?! Xalqim nima sababdan shu ahvolga tushib

qoyilman. Men uning O'tabboy Qushbegiga qilg'an muomala-sini eshitib, yuragiga bali degan edim... zap yigit ekan-daf!".

Otabekning sheryurak, ya'ni mardligini yozuvchi usta Alim tilidän shunday ifodalaydi:

— Zap qilgansiz, Otabel, — dedi usta — yomonlarning jazosi shunday bo'ladir... Yoningizda kishilaringiz bor edimi?

— Yo'q.
Usta Alim Otabekka tushuna

Абдулла
ҚОДИРИЙ

Ўмкун кунлар

yuziga yuzini qo'ydi, uyalgansumon ko'zini yumi...".

Oxirgi lahzasida ham ibosini yo'qtomagan yuragi muhabbatga to'la ayol obrazini yozuvchi shunday tasvirlaydi. Ortiga yig'ilarsiz hamda baqiriq-qichqinqlarsiz. Bu yerda yurak ich-ichidan yig'ilaydi, xolos. Yozuvchi ham o'zi yaratgan Kumanushni "o'ldirib" o'zi yig'lagani bejiz emasdir.

Nihoyat, adolat g'alaqa qozongandek tuyuladi. Biroq ikkinchi yovuz dashman paydo bo'la-di. Yaxshilik va yomonlik romanda izma-iz bir binri qubib yuraveradi. Bunga birgina ayol — "endi o'n sakiziga qadam bosqan... qora qiyiq qoshli, ... sadaf kabi oq tishli, yo yuzli, bir malak" — Kumanush sababchi! Yozuvchi Kumanushing go'zalligini, latofatini shu qadar e'zozlab tasviraydiki, beixtori ko'z o'ngingizda uning timsol joni tarzda gavdalanadi: "Ariqning musaffa tiniq suvi... o'z ustida o'tirgan sohiranining sehriga musaxxar bo'lgan kabi tag'i kattaroq bir doirada aylangach, ohistag'in a ko'priq ostig'a oqib ketar edi... Uning yuzini o'pib tushkan suv tomchilar bilan ariq haraka-tka kelib chayqaldi..."

Yozuvchining mo'rifigi shundaki, Otabel va Homid talqinida ikki toifadagi inson xarakteri ishonilar tarza yoritib beriladi. Homidning asl basharasi, o'yfiki maqsadi voqeal bayonida goh oshkora, goh pinhona oolib berilaveradi. Homid aslida kim? Xotinbozmi? Yoki ozodlik va huriqlik xush ko'ruchvi, samimiy muhabbat egasi, millat fidoyisi Otabekning dashmanini? U millat dashmani, chirkin qiyofa ekanligi bir qarashda sezilmaydi. U o'zining qabib niyatiga yetmoq istagida har qanday pastkashlik va yovuzlikdan qaytmaydi. Bunga birgina Otabekning Kumanushga yozgan xatinai o'zgartirganligini aytishning o'zi kifoya! Otabelki dor ostiga yetaklagan, undan tutulish yo'lida hech narsadan toymaydigan vijdonsiz, iblis, imonsiz Homidboyni yana kim debo atash mumkin? Otabel uni mardarcha yengadi! Bu uning jasoratiga yorqin misol bo'la oladi. Bu ishni kim qilgan bo'lishi mumkin, degan savolga Otabekning do'sti usta Alim shunday javob beradi.

— Menga qolsa, — dedi usta Alim, — o'ldiruvchi albatta Mirzakarim akaning kuyavi Otabel... zap ish qilgan-da, men unga

olmay, qarab turgach, so'radi:
— Uch dushmanqa qarshi yolg'iz o'zingiz?
— Yolg'iz o'zim! Xudo yomonga jazo beraturlar bo'lsa, shundoq bo'lar ekan.

Usta Alim tamom ajabda qol'gen edi:
— Subhonorlo! Qanday yuragingiz bora ekan. Otabel!

Nihoyat, adolat g'alaqa qozongandek tuyuladi. Biroq ikkinchi yovuz dashman paydo bo'la-di. Yaxshilik va yomonlik romanda izma-iz bir binri qubib yuraveradi. Bunga birgina ayol — "endi o'n sakiziga qadam bosqan... qora qiyiq qoshli, ... sadaf kabi oq tishli, yo yuzli, bir malak" — Kumanush sababchi! Yozuvchi Kumanushing go'zalligini, latofatini shu qadar e'zozlab tasviraydiki, beixtori ko'z o'ngingizda uning timsol joni tarzda gavdalanadi: "Ariqning musaffa tiniq suvi... o'z ustida o'tirgan sohiranining sehriga musaxxar bo'lgan kabi tag'i kattaroq bir doirada aylangach, ohistag'in a ko'priq ostig'a oqib ketar edi... Uning yuzini o'pib tushkan suv tomchilar bilan ariq haraka-tka kelib chayqaldi..."

Yozuvchining bu tasviri oldida o'quvchi lol qoladi. Kumushning tabiat in'om etgan go'zalligiga ishonadi va bu malaksymoga beixtiyor muhabbat, ehtiromi oshadi...

Yozuvchi Kumushning odobi-ni oddiy so'zlar bilan ta'riflaganda balkim o'quvchi uning oqila aylol, vadofor yor ekaniga unchaliq ishonmasdi.

— Ajab qilaman, — dedi Kumanush va shapalog'i bilan erining yuziga sekkingina urib qo'ydi.

— Bu yoqqa ham...

— U yoqqa Zaynab ursin...

Kumushning bo'gapida qanchalar ichki ixtirob, sog'inch, muhabbat, rashk va o'zbek ayligagina xos bo'lgan adolat, ulug'verlik yashiringan. Buni zukko o'quvchi, albatta, ilg'ab oladi. Bu go'zal malakning o'limi oldidagi holati har bir kitobxonning qalbin, yuragini tilka-pora etishining sababi ham shunda deb o'ylyaman.

— Oyi... dada... — so'ngra, — begin, — deb ingranti... Erining

ba'liyati...

— So'ngida esa

o'z ishidan pushaymon bo'lib, qabristonda tentirab yurgan Zaynabning ahvolini yozuvchi shunday ifodalaydi. "Ko'liga yalingansumon unga yaqin yurib keldi..."

— Kim bu?
— Men Kumush!..
Otabel tovush egasini tanidi. Bu majnuna Zaynab edi.

— Ket mundan!
— Men Kumush!.. — dedi yana Zaynab, ammo ketmay iloji qolmadi. Zeroki dunyodagi eng yaqin kishisi unga "ket!" amrini bergen edi... Otabel qaytib unga qaramadi, qabr yoniga tiz cho'kdi...

Otabek uni urmadni, lekin urgandan-da qattiqroq farmon berdi: ket! Uning ahvoliga achinmadni, unga qayrilib ham qaramadi. Otabel yovuz kuch qo'lida o'yinchon bo'lgan yozuvlik qurbaniga shu tariqa oqilona jazo qo'lladi. Dunyoda sevlikli rafiga bo'lishi istagida yongan ayol uchun bunday ortiqroq jazo bormi?

Adibning "zamon romanchiligi bilan tanishish yo'lida kichkina bir tajriba, yana to'g'risi bir havas" bo'lgan ushu asari qardosh xalqlardan tashqari, rus, nemis, xitoy, ingliz, turk va boshqa tillarga tarjima qilingan, bu boradagi ishlar izchil davom etmoqda. Ayniqsa, adib tavalludining 125 yilligi arafasida Abdulla Qodiriy ijod maktabi va muzeining ochi-lishi bilan har qancha faxrlansak arziydi. Chunki asrlar ardog'iadi asar — "O'tkan kunlar" romanini har bir o'zbek kitobxonni, jilla cursa, bir marta o'qib chiqsa, ma'naviyatimiz, merosimiz, tariximizning eng qora kunlari dan xabardor bo'ladi. O'zligini anglagan avlod esa mustaqil-ligimizni asrab-avaylashiga, qadriyatlarimizni yuksaltirishiga, dunnyoda o'zbek degan millat sha'ni va or-nomusini yanada baland ko'tarishiga mas'uliyat va jo'shqinlik bilan harakat qilishiga ishonaman. Zero, bugun zamon yoshlar qo'lida. Ular o'z vataniaga sadoqatni so'szis Abdulla Qodiriydan va uning romanlardagi ijobjiy obrazlarda olishlari qalbimiza o'zgacha shukuh bag'ishaydi.

Bahrom AKBAROV

Hayotimning o'n ikki kuni

MENING HIKOYAM

"G-1
Chap qanot
149-xona
M.S.F.
1990

Sizni yaxshi ko'raman!".

Har safar jo'natmalarimiga shu so'zlar yozilgan qog'ozni yopishtiraman. Zangiota ko'p tarmoqli yuqumli kasalliklar shifoxonasi darvozasi oldida men kabi jo'natma ko'tarib kelganlar ko'p. Hamma qatori navbatga turdim. Jo'natmalar asosan, meva-cheva, kiyim-kechak va suvdan iborat. Shosha-pisha "tez yordam" mashinasida jon talvasasida kelgan bermolar o'zlariga kerakli narsalarni olishni unutgan, to'g'riroq'i, xayoliga ham keltirmagan. Bir ayl shippak ko'tarib olibdi. Balki o'g'liga, eriga yoki otasigadir. Bunisi menga nomalum. Men esa har kuni turmush o'rtog'im uchun taom pişirib kelam. To'g'ri, bu yerda ovqatga ehtiyoj yo'q. Ammo ularga har kuni yegulik tayyorlab o'rganib qolganman. Boshqa tayyorlab berolmay qolishden qo'rqiб, har kuni kelaveraman. Kelaveraman! O'zimni shu bilan ovutaman. Hammaning dardi bir: yaqinlari sog'ayib ketsa, bo'ldi. Nimadir kerak bo'lsa, yerning tagidan bo'lsa ham topila keltirishadi. Kelgan taksimda qaytib ketdim. Haydovchi meni yupatganday bo'ldi:

"Ket yilamang, qizim, tuzaliganlar ko'p. Har kuni do'xtirlarni ishga olib kelib qo'yaman. Koronavirus deganlari insonlarning ishonchidani kuchli emas. Yaxshi natiq qiling!"...

Soot 02:00. Turmush o'rtog'imirning nafasi siqa boshladi. Tez yordam chaqidrim. Bir zumda yetib kelishdi. Tish-tirnog'igacha virusdan himoyalanib olgan shifokorlarni ko'rib, qizim yig'lay boshladi. Ulardan qo'rqiб. Ammo ulg'ayganida bu qo'rquv o'nini ishonch egallashini hali bilmaydi.

Najotkorlar kelganimi ko'rib taskin topdim...

TURMUSH
O'RTOG'IMNING HIKOYASI

Og'ir ahvolda Zangiota ko'p tarmoqli yuqumli kasalliklar shifoxonasi darvozasi oldida men kabi jo'natma ko'tarib kelganlar ko'p. Hamma qatori navbatga turdim. Jo'natmalar asosan, meva-cheva, kiyim-kechak va suvdan iborat. Shosha-pisha "tez yordam" mashinasida jon talvasasida kelgan bermolar o'zlariga kerakli narsalarni olishni unutgan, to'g'riroq'i, xayoliga ham keltirmagan. Bir ayl shippak ko'tarib olibdi. Balki o'g'liga, eriga yoki otasigadir. Bunisi menga nomalum. Men esa har kuni turmush o'rtog'im uchun taom pişirib kelam. To'g'ri, bu yerda ovqatga ehtiyoj yo'q. Ammo ularga har kuni yegulik tayyorlab o'rganib qolganman. Boshqa tayyorlab berolmay qolishden qo'rqiб, har kuni kelaveraman. Kelaveraman! O'zimni shu bilan ovutaman. Hammaning dardi bir: yaqinlari sog'ayib ketsa, bo'ldi. Nimadir kerak bo'lsa, yerning tagidan bo'lsa ham topila keltirishadi. Kelgan taksimda qaytib ketdim. Haydovchi meni yupatganday bo'ldi:

Birozdan keyin muolaja qilish uchun hamshira kirib keldi. Doimgidek yuzida tabassum. Ko'tarinkи kavyiyatda "Ha, azamatlar, qalaysiz? Ko'riningiz zo'. Bu ketishda tez orada javob berib qolishadi", dedi. Hayron qoldim. Yaqinginada bir bermor hayotdan ko'z yumdi. Ammo hamshira...

Keyin o'yab goldim. U bizning tushkulikka tushmasligimiz uchun o'zini xotirjam, shodon ko'srat-yapti. Aslida ichidan nima o'tayotganini o'zi biladi. Hamshiraning yuzida ikkita niqob ber edi. Birinchisi virusdan himoyalovichib tibbiy niqob, ikkinchisi esa yaxshi kayfiyatdagi, xursand inson niqobi. Demak, nafas olishga qynalayotgan faqat biz emas, shifokorlarga ham ikkita niqob ostida nafas olish oson bo'lmayapti...

Jo'natmalarini uchun tayyorlagan qog'ozlarimning bitta ortiqchasi bor ekan. O'sha o'n ikki tunni eslamaslik uchun qog'ozni yirtib tashlamoqchi bo'ldim. Ammo ko'zim qiymadni. Asrab qo'yishga qaror qildim. Toki yaxshi kunlarning qadriga yetib yashay:

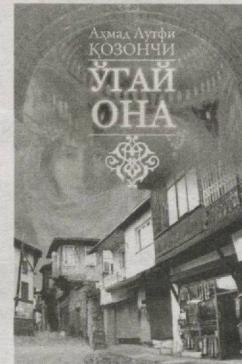
"G-1
Chap qanot
149-xona
M.S.F.
1990

Sizni yaxshi ko'raman!".

Kumush ABDUSALOMOVA

"QAYNONA" "O'GAY ONA" GA TENGMI?

D in tarixi, islomiy masalalar, Payg'ambarimiz Rasululloh (s.a.v.) va ahli sahabolari hayotiga bag'ishlangan 30 jildga yaqin kitoblari, "Saodat asri qissalari", "Abu Bakr Siddiq r.a.", "Hazrati Umar ibn Hattob r.a.", "O'gay ona", "Qaynona" kabi betakror va o'lmas asarlar bilan nainki turk millatining faxriga aylangan, balki dunyodagi millionlab adabiyot ixlosmandlarining yuragidan chuqur joy egallagan noyob iste'dod sohibi Ahmad Lutfiy Qozonching samimiyatga yo'g'rilgan bir asarini o'qisangiz, beixtiyor boshqalarini ham mutolaa qilishga ehtiyoj sezasiz.

Karantin davrida "Qaynona" ning "ilini topgach", "O'gay ona" meni chorladi. Bu asarlar bir uyda turadi-gan ikki ahil oilaga o'xshardi: o'qisa arzigulik "oilaviy asar". Yo'q, shunchaki ibrat olsa arziyidigan emas, mustaqil hayot bo'sag'asidagi har bir yigit-qiz uchun hayot sabog'i bo'la oladigan bebab o'xzinan topgandek. Aytaylik, "Qaynona" asari mutolasididan so'ng real hayotda qaynonalar ichidan Munavarxonimni izlay boshlaysiz...

Afsuski, besh qo'l barobar emas. Qaynonani "o'gay ona" deb biluv-chilar ham topiladi. Bu ikki so'z negadir "qora ro'yxat" dan joy olgan. Biroq qaynonaga - "qayn ona" deb emas, "jon ona" deb qaralsa, o'z validasidek chin yurakdan mehr berishsa, bunday qarashlarga o'rinnolmasdi, fikri ojizimicha.

Asarda tilga olingan qaynona-kechin munosabatlari esa siz-u bizning oilada ham bor. Biroq Munavarxonim tutgan yo'lni hozirgi ayrim qaynona-kelinlar amalda qol'lasa edi, bugun oilaviy ajrimalar soni ham ancha kamaygan bo'larmidi?

"Seni uylantirdim, meni uylartma..."

Seni har kimdan ziyoda yaxshi ko'raman, lekin Alloh omonat sifatida bergan kelin, agar o'g'limdan norozi bo'lsa, men kelinni emas o'g'limni abyordi deb bilaman". Bunday nashatlar bugun anqoning urug'i bo'lib qolmasidan, asarni "hazm qilayotganda" Munavarxonimdan qaynonalik san'atini, o'g'li Mustafadan onaga itoat va yolg'a munosabati, kelini Aminadan esa go'zal xulqni "yuqtirib" olsa arziydi.

Xo'sh, "O'gay ona" asaridan-chi?

"Har qanday ayol ona bo'lishi mumkin, ammo ularning hammasi ham yaxshi o'gay ona bo'lomaydi..."

- Yo'q, - so'ng xo'srinib yo'qidi: - o'zi aytkizmaydi. Bir marta unga ona dedim. "Nega onang bo'lay, men tug'dimmi seni? Bor anavini ona degin", - deb mozorot tomonni

ko'rsatdi. Men ham shundan keyin ona demadim...

...Kattasi ("o'gay o'g'il")ni bir-ikki shapaloqlagach, kichigi (o'z farzandi)ni quchog'iga oldi: - Kel, qo'zichog'im, yagonam!".

Tanangizda "chumoli" o'rmasladimi? Unda asarni, albatta, o'qing. Buning uchun o'gaylik zardobini yutib ko'rish shart emas. Inson zoti mehrga doimo muhtoj bo'ladi. Ayniqsa, bolalar. Afsuski, farzandlari orasida adolatli bo'limgani uchun ota-onani bir farzand ikkinchisidan qizg'anib, meni ko'proq yaxshi ko'rsin, deydi. Bosh qahramon - Fotimining uch farzandi-chi? Ulardan ikkisi o'gay, ammu buni umuman - toki bu sirmi o'zi ochmagunicha - payqashmaydi. Bolalari orasida adovat paydo bo'lmasligi uchun ehtiyyotkorlik ila yuritgan adolatlari muomalasi tufayli hech birining xayoliga "onam meni boshqalaridan kamroq yoki ziyodaroq yaxshi ko'radi", deyan o'y kelmaydi. O'gay o'g'il Husayn esa "o'rnatagi munosabatlarda biron bir soxtalik bo'lganligini ayta olishi uchun yolg'on so'zlashi lozim".

Yana bir joyda Fotimaxonining uch oylik qizi Samihaga o'gay qizchasi Odila qovurilgan no'xat berib, o'dirib qo'yishiga bir bahya qoladi.

- Odila, singlingga nima yediring?

- No'xat yedirdim. Yig'ladi-da...

Fotimaxonining ichidan kelgan bir his chaqaloqni koyib Odilani yaxshilab kaltaklashni, hech qursa, bir shapaloq tushirishni amr etardi. Talvasa paytidu qilinadigan eng quylayish shu edi.

Bolasi bunday holga tushgan onalar uning nima his qilganini tu-shunadi.

Buni qarangki, Fotimaxonim bu hodisa sabab Odilaga tayoq oqtalmadi, urmadi, yomon so'z ham aytadi. Faqat Alloha najot so'rab yolvordi.

Bu holatni mualif o'ta mohirona xotimalaydi: "Ona o'z farzandiga jabr ko'satishi tabibi, ammu o'gay boslasiga jabr ko'satishi johillidir".

Yetim haqini ado etish, farzandlar orasida adolatli bo'lish, diniy ta'llimning afzalligi, masjidiga ibodat qilish obodi, oilada yo'l qo'yiladigan katta xatolar, qaynona-ning qaynashi-yu, o'gay onaning o'g'lini o'yishi, farzand faryodi-yu, "kuygan" kelin dodini eshitasisiz bu asarlarda. Biri qo'shningiz, boshqasi qarindoshingiz, yana biri tarningiz hayotini yodga solsa, ne jaish.

Yaxshisi, xuddi serialning birinchi, ikkinchi faslini ko'rganday, bu ikki asarni ketma-ket o'qing, af-suslanmaysiz.

Dilnoza ATO

Kechagi orzu — bugun haqiqat

Musiga o'zining cheksiz imkoniyati, mo'jizaviyligi bilan bizni hayratga soladi va maftun etadi. Yurtimizda san'atning g'oyat muhim va uzviy qismi bo'lgan opera san'atini rivojlantirish, yosh operachilarini qo'llab-quvvatlash, ularning ijod namunalarini keng jamoatchilikka yetkazish borasida bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Bu esa Fozilxon Alisherxonov kabi ijodkor yoshlarning operaga bo'lgan muhabbatini yanada kuchaytirishi shubhasiz.

Qator xalqaro tanlovlardan olibi, yosh ijodkor Fozilxon yil O'zbekiston davlat konservatoriysi akademik xonandalik va opera tayyorlovchi fakultetiga yuqori ball bilan grant asosida o'qishga qabul qilindi.

— Bolaligimdan san'atga qiziqqanman, — deydi u. — Birinchi sinfing qadam qo'yan kezlarimdanoq musiqa darsiga mehrim tushgandi. Har safar shu darsni intiq kutardim.

Birinchi ustozim Yusuf Qurbonov musiqa qiziqishimni payqab, pianino va vokal saboglarini o'rsgata boshladidi. O'sha paytdan o'tmam, shahar va respublika miyosidagi qator tanlovlarda ishtirok etib, g'oliblikni qo'lg'a kirta boshladim. Operachi bo'lish uchun, avvalo, tug'ma iste'dod, keyin esa tinmay mehnat qilish talab etildi. Operada estrada singari keyinchalik ovozni rostlab olib bo'lmaydi. Mening ovozim 13 yoshimda "ochildi". Sekin-asta baland pardalarga ham bemalol chiqa boshlagach, o'zimga nisbatan ishonchim ortdi.

Fozilxon Alisherxonov respublikalik tanlovlardan qatrashib yurgan chog'larida V.Uspenskiy nomidagi musiqa akademik litseyi direktori Dildora Yo'l'dosheva nazaraga tushdashdi va u kishi yosh iste'dod sohibiga 8-sinfni mazkur litseyda

davom ettirish taklifini bildiradi. 2016-yili mazkur dargohga kirish sinovlarini (solfedji, fortepiano va akademik vokal bo'yicha) muvaffaqiyatlil topshirib, V.Uspenskiy nomidagi maktabning akademik ijrochilik yo'naliishiga (Vasiliy Nikolaenko sinfiga) o'qishga qabul qilinadi.

2020-yilda litseyni muvaffaqiyatlil tugallab, Konservatoriya o'qishga kirgan qahramonimiz ayni paytda O'zbekiston va Qoraqalpog'iston xalq artisti, professor Muyassar Razzoqova guruhida o'thsil olmoqda.

Haqiqiy qobiliyat egasini biron ustozga yetaklab borish shart emas, u haqiqatdan talantli bo'sa, ustozlarning o'zlarini uni izlab topshadi. Har qalay, Fozilxonda shunday bo'lgan.

— Fozilxonning ovoz imkoniyati judayam katta, — deydi O'zbekiston va Qoraqalpog'iston xalq artisti, professor Muyassar Razzoqova. — Odatda o'quvchilarim meni izlab, shogirdlikka olishimni itimos qilib kelishadi. Ammo bu safar boshqacha bo'ldi. Aniqrog'i, bir tanlovda quruhunda shogirdlikka olib bora o'madim. Birinchi sinfga chiqqanidan keyingina musiqa o'qituvchisiga o'g'limming musiqa qiziqishi borligini aylib, pianino chalishni o'rgatishini illi-

Shu sababli unga shogirdlikka kelish taklifini birinchi bo'lib men bergaman. Uning musiqa qobiylitatidn tashqari, til o'rganishga ishtiyoqi ham baland. Kelgusuz Fozilxonidan umidim katta. Jahon sahnalariga chiqishiga ishonaman. Bu borada unga ulkan omadlar tilayman.

4-5 yoshidanoq tinmay qo'shiqlar xiryoji qilib yurgan bolakayning musiqa bo'lgan qobiylitatini uning onasi sezib qoladi. Ammo musiqa to'garakka olib borishga cho'chiydi. Sababi judayam sho'x bolakayning bi joyda o'tirib, biror cholg'us asbobini qunt bilan o'rganishiga sabri yetmaydi, deb o'ylagan edi o'shanda.

— O'g'lin yoshiligidagi juda sho'x, bir joyda bir daqqa ham tura tek olmaydigan bolakay edi, — deb eslaysdi uning onasi Sevara G'afurova. — Shu odati tutayli bog'cha tarbiyachilar ko'p e'tiroz bildirardi. Shuning uchun bironqa musiqa to'garagiga olib bora o'madim. Birinchi sinfga chiqqanidan keyingina musiqa o'qituvchisiga o'g'limming musiqa qiziqishi borligini aylib, pianino chalishni o'rgatishini illi-

mos qildim. Chunki uyimzida pi-anino bor edi. Oradan bir oy vaqt o'tgach, musiqa o'qituvchisi meni maktabga chaqirtirib, o'g'limming naqafat musiqa asboblarini chalishga, balki qo'shiq aytishga ham istedodi borligini aylib, undan yaxshigina qo'shiqchi chiqishiga ishonirdi. Xudoga shukr, o'g'lim og'ir, vazmin yigit bo'lib ulg'aydi. Yosh bo'lishiga qaramay, kattalday fikrlaydi. Meni juda avaylaydi. Mobodo bironqa tanlovida mag'libiyatga uchrasa yoki o'ylagan rejasiga amalga oshmay qolsa, har gal u menha tasalli beradi. "Bu safar o'xshamay qoldi, oyijon, keyingi gal, albatta, uddalayman. Bundan hecham xafa bo'limgan. Men katta sahnalarda mashhur arealar kuylashga, sizning orzuyligizni amalga oshirishga va'da beraman". Shunday paytlarda aslida men uni yupatishim kerak-ku, deb o'ylab qolaman. Uning jahon sahnalarida katta arealar kuylashiga ishonaman.

Onasiga bergan va'dasi, ustozlarining ishonchini oqlash yo'lida tinmay mehnat qilayotgan Fozilxonaga biz ham omad tilab qolamiz.

Iqbol PARDAYEVA

BU QIZIQ

Kulinq — umringiz uzayadi

Shifokorlarning aniqlashicha, kulgi — ko'pgina kasallikkarni davolovchi ajoyib dori. Abu Ali ibn Sino "BEMOR KULAYOTGAN lahzalarda yuz foiz soq'lom odam holatida bo'ladi!" degan edi.

Fransuz psixologlarning fikricha, kulgi organizmni yoshartiradi. U ichki sekretsiya bezlari faoliyatining yaxshilanishiga, bosh og'rig'i va charchoqni haydashda, arterial qon bosimini maromiga tushirishda hamda yurak faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'sratadi.

Fransiyalik shifokor Feliks Bremon kulgini podagra va jigar kasallikkarni davolashda ancha quay vosita, deb hisoblaydi.

Norvegialik professor Karla Rudyaning tadqiqotlari ko'ra, kulgi ko'krak qafasini mustahkamlaydi, yelka mushaklarini rivojlantiradi, umuman olganda kulgi inson organizmiga o'ziga xos qayrat bag'ishlaydi.

Haqiqatdan ham, kulgi hayotbaxsh xususiyatga ega. Ehtimol, shuning uchun ham Amerikada hazil-mutyoiba terapevtik uyushmalari tashkil

etilgandir. Nevropatolog Barri Bitman psixoneuroimmunologiya (hissiyotning immunitet tizimiga ta'sir etishini o'rganuvchi soha) asoschilaridan biridir. U kulgi terapiyasi organizmning immun funksiyalarini mustahkamlashta yordam beradi, deb hisoblaydi. Shu jumladan, kulgi jiddiy kasallikkarga qarshi tabiiy himoya vositasi hamdir.

**YOSHLAR
OVOZI** Моя любовь
Озбекистана

MUASSIS:
O'ZBEKISTON
YOSHLAR ITTIFOQI
MARKAZIY KENGASHI

BOSH MUHARRIR:

Hamza
ABDULLAYEV

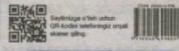
Gazeta O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va omaviy kommunikatsiyalar agentligida 2020-yil 11-dekabrda № 0242 raqami bilan qayta ro'yxatdan o'tgan.

MAS'UL KOTIB:

Yelena KALININA
NAVBATCHI MUHARRIR:
Jamshid MUSURMONOV

DIZAYER:

Zafar RO'ZIYEV

TAHRIRIYAT MANZILI:

100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Telefonlar:

(71) 233-22-16,
(71) 236-79-95.

Gazeta materialari tahririyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi.

"Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasida, A-3 formatda chop etildi.
Hajmi — 3 bosma taboq.
Korsona manzili: Buyuk Turon ko'chasi, 41.

Indekslar: 203, 3203.

Bahosi kelishilgan narxdan.

Buyurtma G-455

Adadi — 589

Boshishga topshirish vaqt — 21.00
Topshirildi — 20.02